

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos (ES) reglamento, kuriuo pradamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje

COM(2010) 105 galutinis / 2 – 2010/0067 (CNS)

(2011/C 44/29)

Vienintelis pranešėjas **Daniel RETUREAU**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. balandžio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo pradamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje

COM(2010) 105 galutinis / 2 – 2010/0067 (CNS).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. birželio 16 d. priėmė savo nuomonę.

464-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. liepos 14–15 d. (liepos 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę. 134 nariams balsavus už, 1 prieš ir 6 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalis, kurioje numatyta, kad tarpvalstybinio pobūdžio šeimos teisės priemonės nustato Taryba; projektas atitinka sutartyse numatytą užsienio elementą.

1.2 Komitetui įdomi šiuo pasiūlymu dėl reglamento atveriama galimybė pradėti tvirtesnio bendradarbiavimo procedūrą (numatytą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo III antraštinės dalies 326 ir kituose straipsniuose) teisės srityje⁽¹⁾, kurioje ji nėra nei labai aiški, nei paprasta. Komitetas tikisi, kad tvirtesnis bendradarbiavimas ateityje padės ir kitose srityse įveikti kliūtis ar sunkumus, neleidžiančius žengti į priekį tokiais klausimais, dėl kurių tam tikru metu neįmanoma sutarti vieningai, bet dėl kurių tam tikras skaičius norinčių glaudžiau bendradarbiauti šalių gali siekti pažangos.

1.3 Komitetas pritaria Komisijai, kad būsimajame reglamente, kurį po priėmimo pradės taikyti jo prašančios valstybės narės, būtų atsižvelgiama į subsidiarumo ir proporcingumo principus. Inicijatyva atitinka Pagrindinių teisių chartijos nuostatas ir tarpvalstybinius narių įsipareigojimus žmogaus teisių srityje.

1.4 Siūlomi tokie sprendimai, kurie turėtų padėti išvengti poreikio vienam iš sutuoktinių skubėti į teismą ir kurie turėtų atitikti teisėtus su teismo vietos valstybės teise susijusius jų lūkesčius. Visų pirma turimi omeny teismai, kurie yra nuolatiniuose sutuoktinių gyvenamoje vietoje tuo metu, kai buvo

teikiamas pareiškimas dėl santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium. Reglamento projekte neminimos santuokos pripažinimo negaliojančia procedūros, o visus kitus klausimus reguliuoja Bendrijos teisė, susijusi su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams.

1.5 Komitetas taip pat pažymi, kad siūlomas reglamentas neturi jokio poveikio valstybių narių materialinei teisei.

1.6 Pritaria projektui, kuris padės lengviau spręsti santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium (separacijos) bylas tarp šiame bendradarbiavime dalyvaujančių šalių gyventojų. Reglamentas kartu prisidės prie laisvo asmenų ir sprendimų, įgavusių išspręsto dalyko (*res judicata*) galią, judėjimo.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytina teisė dar nepriklauso su santuoka susijusiai Bendrijos teisei. Pirmasis Bendrijos teisės aktas, priimtas šeimos teisės srityje, yra Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1347/2000, kuriuo nustatomos jurisdikcijos ir teismų sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, priimtų nagrinėjant santuokos bylas, pripažinimo ir vykdymo taisyklės.

2.2 Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003, kuriuo nuo 2005 m. kovo 1 d. panaikintas ir pakeistas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1347/2000, įsigaliojimas šiuo požiūriu nieko nepakeitė.

⁽¹⁾ OL C 83/189 2010 3 30.

2.3 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 vis dėlto leidžia sutuoktiniams pasirinkti vieną iš kelių alternatyvių jurisdikcijos pagrindų. Kai su santuoka susijusi byla patenka į kurios nors valstybės narės teisumą, taikytina teisė nustatoma pagal tos valstybės nacionalines įstatymų kolizijai taikomas taisykles, kurios grindžiamos nevienodais kriterijais. Dauguma valstybių narių nustato taikytiną teisę remdamosi tam tikra siejamųjų veiksmų, padedančių užtikrinti, kad bylai būtų taikoma tokia teisinė tvarka, su kuria ji turi glaudžiausią ryšį, skale. Kitos valstybės narės su santuoka susijusioms byloms sistemingai taiko savo vidaus įstatymus (*lex fori*).

2.4 Tai, kad pastaraisiais metais valstybės narės nepavyko susitarti dėl taikytinos teisės ir įstatymų kolizijai taikomų taisyklių santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium srityje, o artimiausioje ateityje nesimato šios problemos sprendimo perspektyvų, paskatino keletą valstybių narių priimti sprendimą tvirtinti bendradarbiavimą, kol galutinis sutarimas dėl šio klausimo bus pasiektas Taryboje, kuri turi spręsti vieningai. Todėl dešimt valstybių narių pateikė prašymą Komisijai, kuriame nurodė, kad norėtų tvirtinti tarpusavio bendradarbiavimą su santuoka susijusios teisės srityje ir paprašė Komisijos šiuo tikslu pateikti pasiūlymą Tarybai. 2010 m. kovo 3 d. Graikija savo prašymą atsiėmė⁽²⁾. Tačiau kitos valstybės narės ketina prisijungti prie tvirtesnio bendradarbiavimo. Šiuo metu keturiolika ES valstybių narių yra pareiškusių norą dalyvauti šiame bendradarbiavime.

2.5 Komisija, nustačiusi, kad šiuo tvirtesnio bendradarbiavimo projektu nekvestionuojama galiojanti Bendrijos teisė, parengė pasiūlymą dėl reglamento, konstatuodama, kad pirmųjų dešimties valstybių narių projektas yra žingsnis ta kryptimi, kuri nurodyta Komisijos siūlyme iš dalies pakeisti 2006 m. liepos 17 d. Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir nustatantį taikytinos teisės taisykles bylose, susijusiose su santuoka (COM(2006) 399 galutinis), kuris vis dar nėra priimtas Taryboje. Tuo metu atliktas poveikio tyrimas tebegalioja, tad naują tyrimą atlikti nebūtina.

2.6 Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 329 straipsnio 1 dalį, ES teisingumo ministrai 2010 m. birželio 4 d. kvalifikuota balsų dauguma pritarė Komisijos pasiūlymui leisti pradėti tvirtesnę kai kurių šalių bendradarbiavimą santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium (separacijos) srityse. Po keleto dienų (2010 m. birželio 16 d.) tam pritarė Europos Parlamentas. Šiuo metu belieka sulaukti, kol šiam sprendimui leisti pradėti tvirtesnę bendradarbiavimą oficialiai pritarės ES Vadovų Taryba.

2.7 Reglamento dėl tvirtesnio bendradarbiavimo įgyvendinimo klausimu ministrai priėmė bendrą poziciją dėl pagrindinių

elementų ir paprašė iš naujo apsvaistinti likusius neišspręstus klausimus. ES Vadovų Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalimi, turi vieningai priimti minimą reglamentą⁽³⁾.

3. Komiteto pastabos

3.1 Komitetas jau ne kartą pareiškė savo nuomonę apie tai, kad Europos piliečiams būtina turi būti suteikta galimybė vienoje valstybėje narėje jų atžvilgiu priimtus galutinius sprendimus pripažinti kitoje valstybėje narėje, kad nereikėtų taikyti egzekvatūros procedūros.

3.2 Civilinės teisės, ypač su santuoka susijusių bylų klausimais, Komitetas yra parengęs nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos⁽⁴⁾, kuria remiantis parengtas šio Tarybos vis dar blokuojamo reglamento projektas; savo nuomonėje Komitetas pritaria siūlomoms nuostatomis dėl abipusio sprendimų pripažinimo ir taikytinos teisės įstatymų ir jurisdikcijos kolizijos atvejais.

3.3 Jau tada Komitetas išpėjo Komisiją dėl galimų prieštaravimų tarp užsienio teisės taikymo, visų pirma kai kurių trečiųjų šalių teisės taikymo, ir Bendrijos viešajai tvarkai arba teismo vietos valstybės teisei priešingų nuostatų (vyrų ir moterų nelygybė, sistemingai vienpusiškas vaikų globos perdavimas vienam iš sutuoktinių atsižvelgiant į lytį ir t. t.). Todėl reikėtų palankiai vertinti tai, kad yra numatyta išimties sąlyga, susijusi su viešąja tvarka, siekiant atmesti tas taikomos užsienio teisės nuostatas, kurios, pavyzdžiui, prieštarautų Bendrijos pagrindinių teisių chartijai, nuo šiol priklausančiai pirminei teisei ir prilygstančiai sutartims. Valstybės narės kreipsis į savo teismo vietos valstybės teisės tarptautines viešosios tvarkos institucijas dėl galimos išimties šią teisę pažeidžiančiai trečiosios šalies teisei.

3.4 Komitetas dar kartą pritaria sprendimams dėl kompetentingo teismo parinkimo, paprastai tai būna tas teismas, kuris priklauso pagal paskutinę bendrą nuolatinę sutuoktinių gyvenamąją vietą⁽⁵⁾. Tai padėtų išvengti poreikio kreiptis į vieno ar kito sutuoktinio teismą tuo atveju, jeigu renkantis kompetentingą teismą reikėtų vadovautis įvairiais kriterijais. Tačiau taikytina teisė pagal suvestinius kriterijus bus galima laikyti tą santuokos teisei artimiausią teisę, kuri yra palankiausia silpniausia sutuoktiniui, o ne būtina teismo vietos valstybės teisė, kaip šiuo metu yra keliose valstybėse narėse. Sutuoktiniai bendru sutarimu taip pat galės pasirinkti taikytiną teisę, kadangi yra objektyvūs siejamieji veiksniai.

⁽²⁾ Tvirtesnio bendradarbiavimo siekia šios šalys: Austrija, Vokietija, Belgija, Bulgarija, Ispanija, Latvija, Malta, Portugalija, Prancūzija, Vengrija, Italija, Liuksemburgas, Rumunija ir Slovėnija.

⁽³⁾ 81 straipsnio 3 dalyje teigiama, kad tarpvalstybinio pobūdžio šeimos teisės srityje siūlomus teisės aktus nustato Taryba, sprendama pagal specialią teisėkūros procedūrą; Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, sprendžia vieningai. Teisės aktai, kuriais įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas šioje srityje, turi būti priimti pagal šioje nuostatoje numatytas taisykles.

⁽⁴⁾ Žr. OL C 24, 2006 1 31, p. 20.

⁽⁵⁾ Su sąlyga, kad pradedant nagrinėti bylą toje vietoje gyventa tam tikrą minimalų laikotarpį (paprastai vieną mėnesį ar vienerius metus).

3.5 Tokiu būdu sprendžiant tiek santuokos nutraukimo, tiek gyvenimo skyrium (po kurio dažnai santuoka nutraukiama) srities klausimus, dėl kurių dažnai kyla konfliktų, būtų mažiau abejonių ir daugiau užtikrintumo. Kitos su santuoka susijusiose bylose taikomos taisyklės yra tokios pačios, kaip ir Reglamente (EB) Nr. 2201/2003, galiojančiame visose valstybėse narėse.

3.6 Taigi, Komitetas pritaria svarstomo reglamento projektui, jį remia ir norėtų, kad pirmą kartą taikoma tvirtesnio bendra-

darbiavimo procedūra, kurią buvo galima taikyti nuo 1999 m., įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai, galiausiai taptų įprasta procedūra ir leistų Europai siekti pažangos tose srityse, kuriose sprendimus reikia priimti vieningai, bet vienybę per trumpą laiką pasiekti sunku. Tai padės išvengti galimų kliūčių ar vėlavimų priimant bendrus teisės aktus ar priemones, o šalims, norintiems stiprinti bendradarbiavimą, leis tai padaryti greičiau, net jeigu nebus vieningo sprendimo ar kvorumo.

2010 m. liepos 14 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Mario SEPI
